

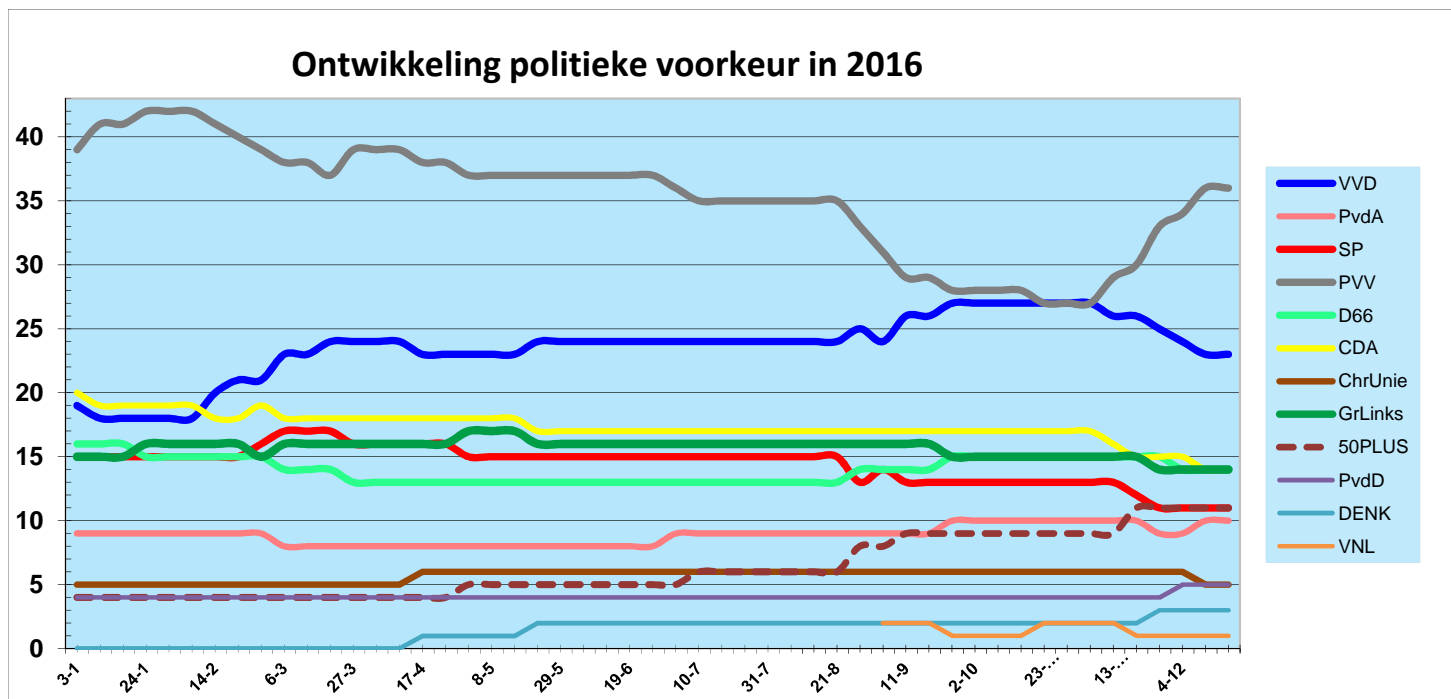
De Stemming van 18 december 2016

Hoewel er wel belangwekkende gebeurtenissen waren op het politieke vlak, zoals de aanvullende verklaring inzake het verdrag met Oekraïne en de positieve prognose van het CPB over de economie, zien we deze week geen verschuivingen in politieke voorkeur. Je zou kunnen zeggen dat wat er gebeurt is deze week in de lijn van de verwachtingen van de kiezers lag. We zullen daar verderop in ons verslag dieper op in gaan.

zetels	TK2012	3-1 2016	18-12 2016	Versch. in 1 jaar	Versch met TK2012	Eerste Kamer
PVV	15	39	36	-3	21	9
VVD	41	19	23	4	-18	13
CDA	13	20	14	-6	1	12
D66	12	16	14	-2	2	10
GroenLinks	4	15	14	-1	10	4
SP	15	15	11	-4	-4	9
50PLUS	2	4	11	7	9	2
PvdA	38	9	10	1	-28	8
ChristenUnie	5	5	5			3
Partij voor de Dieren	2	4	5	1	3	2
SGP	3	3	3			2
DENK			3	3	3	
VNL			1	1	1	
Andere partij		1				1
Totaal	150	150	150			75
VVD+PvdA	79	28	33	5	-46	21
VVD+CDA+D66	66	55	51	-4	-15	35
VVD+PVV	56	58	59	1	3	22

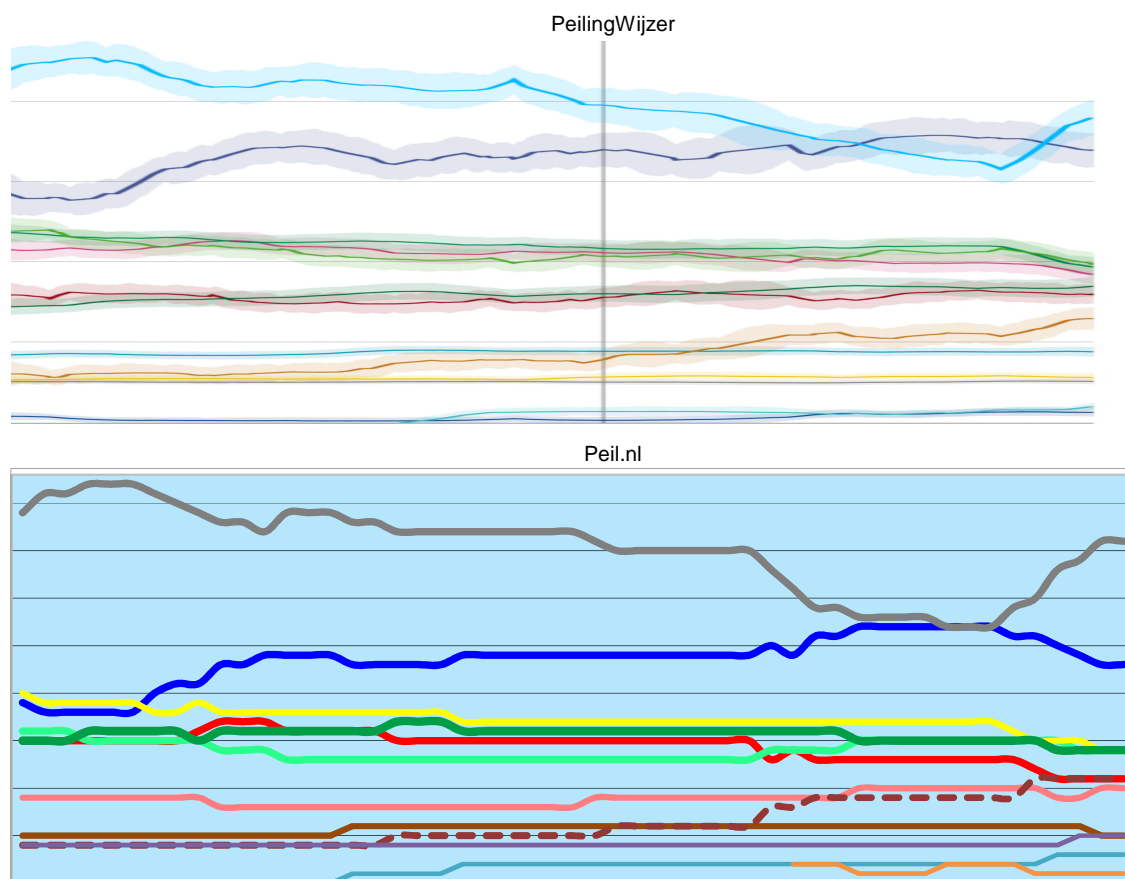
De laatste peiling van 2016 gebruiken we om een overzicht te geven van het verloop van de politieke voorkeur over 2016. De dominante twee partijen in deze grafiek zijn PVV en VVD. Hoewel de patronen niet helemaal een spiegelbeeld van elkaar zijn, zien we duidelijk een relatie. Nadat aan het begin van het jaar de PVV meer dan 20 zetels voor lag op de VVD, was het verschil in oktober van dit jaar weggewerkt. Sinds de verkiezing van Trump zien we het verschil weer duidelijk toenemen.

50PLUS is dit jaar 7 gestegen en DENK staat nu op 3. Het CDA is dit jaar 6 zetels gezakt en de SP 4. Inmiddels staan er 6 (!) partijen tussen 10 en 14 zetels.

De NOS heeft aangekondigd zich ten aanzien van de weergave van de peilingen vooral te beperken tot de Peilingwijzer. O.a. met als argument dat pas na het bekend worden van 3 a 4 verschillende peilingen een goede indruk gegeven kan worden van de ontwikkelingen binnen het electoraat.

Hoe onjuist het argument is en welke implicatie deze keuze heeft laat ik hieronder zien. Vergelijk de onderstaande grafiek van de PeilingWijzer over het jaar 2016 met de grafiek die alleen is gebaseerd op de wekelijkse peilingen van Peil.nl Hierbij dient ook aangetekend te worden dat de PeilingWijzer op dit moment loopt tot eind november.

Als het patroon van de verschillende partijen bij de twee grafieken met elkaar worden vergeleken dan zien we een grote overeenkomst. Dus veranderingen in de tijd die je in Peil.nl ziet zie je ook in de Peilingwijzer terug, maar dan enkele weken later.

Maar er is nog iets anders aan de hand, dat het best te illustreren valt bij snelle verschuivingen in politieke voorkeur. En die maken we in de afgelopen weken mee rondom PVV en VVD. Een soort omvang van veranderingen die we ook zijn tegengekomen in de weken voor de laatste 4 Tweede Kamerverkiezingen.

Laten we kijken wat de scores zijn van de 5 samenstellende peilingen van Peilingwijzer t.a.v. het verschil tussen PVV en VVD en de week waarin het gemeten werd. Hieronder de tabel met de cijfers.

Verskil tussen PVV en VVD bij de samenstellende peilingen van Peilingwijzer

	wknr 42	wknr 43	wknr 44	wknr 45	wknr 47	wknr 48	wknr 49	wknr 50
Peil.nl	0	0	3	4	8	10	13	13
Politieke Barometer	-8		-7		-2		2	
EenVandaag		3				6		
TNS Nipo	-4						10	
I&O Research		-6			2			
PeilingWijzer	-2	-2	-1	0	1	3		

De meest recente PeilingWijzer laat een verschuiving zien van 5 zetels in de verhouding PVV-VVD sinds week 42. Maar bij de 5 samenstellende peilingen zien we de volgende verschuivingen in deze periode tussen de eerste en laatste peiling: TNS Nipo = 14, Peil.nl = 13, Politieke Barometer = 10, I&O Research = 8 en EenVandaag = 3. Dus de verschuiving in de PeilingWijzer is fors lager dan de verschuivingen bij 4 van de 5 peilingen. Het rekenkundig gemiddelde van deze verschuivingen zou bijna 10 zijn, terwijl PeilingWijzer 5 zetel aangeeft!

Terwijl 4 van de 5 bureaus een bevestiging laten zien van de verschuiving die Peil.nl meldt (en die gestaag heeft laten zien sinds de verkiezing van Trump), toont de Peilingwijzer niet alleen geen recente cijfers, maar dempt om de een of andere reden het patroon dat 4 van de 5 bureaus laten zien. Ik denk dat de mensen die vervolgens via de NOS alleen de cijfers van PeilingWijzer vernemen, niet alleen met een forse vertraging de informatie krijgen, maar ook geen reëel beeld krijgen van de patronen die zich voltrekken.

Misschien zou juist omdat het de PVV betreft de les van Brexit en de verkiezing van Trump voor de NOS moeten zijn om, ten aanzien van het weergeven van electorale bewegingen, niet te conservatief te zijn!

Ten aanzien van de aanvullende verklaring bij het verdrag tussen de EU en de Oekraïne zijn een aantal vragen gesteld. Die zijn uitgesplitst naar het stemgedrag tijdens het referendum.

Vindt u deze aanvullende verklaring een verbetering?

verticaal gepercenteerd	Allen	Oekraïne-referendum		
		Niet gestemd	Ja gestemd	Nee gestemd
Ja, een duidelijke verbetering	21%	22%	33%	7%
Ja, een kleine verbetering	26%	29%	33%	14%
Nee	45%	34%	25%	76%
Weet niet/geen antwoord	8%	14%	9%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Wordt met die verklaring recht gedaan aan het Nee-stemmen?

verticaal gepercenteerd	Allen	Oekraïne-referendum		
		Niet gestemd	Ja gestemd	Nee gestemd
Ja	36%	39%	62%	10%
Nee	51%	39%	23%	86%
Weet niet/geen antwoord	13%	23%	15%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Hoe beoordeelt u het optreden van Premier Rutte sinds de uitslag van het referendum bekend is geworden tot en met vandaag?

verticaal gepercenteerd	Allen	Oekraïne-referendum		
		Niet gestemd	Ja gestemd	Nee gestemd
Positief	14%	16%	23%	4%
Vrij positief	16%	18%	29%	4%
Neutraal	19%	22%	23%	11%
Vrij negatief	16%	16%	11%	18%
Negatief	31%	21%	10%	63%
Weet niet/geen antwoord	4%	7%	3%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Er is dus een grote verdeeldheid onder de Nederlanders ten aanzien van dit verdrag in relatie tot het referendum. Dat blijkt uit ook deze slotvraag wat het Parlement zou moeten doen.

Vindt u dat het Nederlandse Parlement moet instemmen met de ratificatie van het verdrag met de Oekraïne?

verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLns	50Plus
Ja, instemmen	42%	8%	77%	50%	77%	75%	14%	73%	22%
Nee, afwijzen	47%	88%	13%	35%	14%	11%	79%	14%	63%
Weet niet/geen antwoord	11%	4%	11%	15%	9%	14%	7%	13%	15%
Totaal	100%	100%	101%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Ook deze bovenstaande tabel laat zien hoe groot de scheiding is tussen twee groepen in de samenleving. En hoe ook deze kwestie alleen maar de scheiding tussen die groepen vergroot. Ook dit wijst op de sterke (electorale) confrontatie tijdens de verkiezingen tussen de VVD en de PVV, Rutte en Wilders.

De vraag is in welke mate anderen daar nog tussen kunnen komen. Als de VVD in haar campagne direct of indirect kiezers wil aanspreken met het argument dat alleen de VVD kan verhinderen dat de PVV de grootste wordt, is de vraag in welke mate andere kiezers zich daarop aangesproken voelen. Dat Asscher aan deze verkiezingen meedoet in plaats van Samsom lijkt de mogelijkheid voor Rutte om veel linkse kiezers aan te trekken te verkleinen, zoals de onderstaande tabel aan lijkt te geven. Maar D66- en CDA-kiezers geven dan wel duidelijk de voorkeur aan Mark Rutte.

Aan wie geeft u de voorkeur als premier als het gaat tussen Rutte, Wilders en Asscher?

verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Mark Rutte	35%	6%	98%	54%	63%	7%	16%	7%	17%
Lodewijk Asscher	29%	3%	0%	23%	32%	91%	39%	85%	41%
Geert Wilders	28%	87%	2%	4%	1%	1%	16%	1%	19%
Weet niet	8%	3%	0%	19%	4%	2%	30%	7%	23%
Totaal	100%	99%	100%	100%	100%	101%	101%	100%	100%

Emile Roemer en de SP kwamen deze week in de media door anonieme kritiek door Kamerleden over het leiderschap van Roemer. De electorale positie van de SP op dit moment is niet echt sterk (11 zetels). In totaal geeft 15% van de kiezers aan de SP onder Roemer een kans te geven op een stem. De herkomst van die potentiële kiezers zijn hieronder te zien.

Kans op stemmen SP onder leiding van Emile Roemer

verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
(Vrij) groot	15%	10%	0%	1%	0%	13%	95%	11%	19%
(Vrij) klein	25%	22%	14%	14%	32%	43%	5%	38%	32%
absoluut niet	60%	68%	86%	85%	66%	44%	0%	51%	49%
Totaal	100%	100%	100%	100%	98%	100%	100%	100%	100%

De volgende tabel laat zien dat onder de groep met de meeste potentiële kiezers voor de SP (PVV, PvdA, GroenLinks en 50PLUS) in meerderheid niet denken dat het wisselen van lijsttrekker echt positief zal werken voor de SP bij deze verkiezingen.

Denkt u dat de SP het beter bij de verkiezingen zal gaan doen als iemand anders lijsttrekker wordt dan Emile Roemer?

verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Ja	31%	24%	30%	36%	34%	47%	23%	40%	25%
Nee	43%	53%	38%	40%	37%	35%	45%	43%	48%
Weet niet/geen antwoord	26%	23%	32%	24%	30%	18%	32%	17%	28%
Totaal	100%	100%	100%	100%	101%	100%	100%	100%	101%

' zie volgende pagina

Ten slotte zijn een serie vragen gesteld in relatie tot de voorspellingen van het CPB met verdere gunstige verwachtingen over de economie van Nederland. Hieronder de relatie tussen het verbeteren van de eigen financiële positie en het huidige stemgedrag. Ook hier weer het grote verschil tussen PVV-, SP- en 50PLUS-kiezers en de rest. Ook is het goed te zien wat het verschil is tussen PvdA-kiezers van dit moment en de PvdA-kiezers van 2012, die nu geen PvdA meer zeggen te stemmen.

Hoe is de laatste 12 maanden uw eigen financiële positie veranderd?

verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Verbeterd	27%	18%	40%	27%	42%	44%	15%	29%	6%
Neutraal	41%	39%	51%	42%	32%	46%	35%	51%	35%
Verslechterd	32%	43%	9%	31%	26%	10%	50%	21%	60%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	101%	101%

verticaal gepercenteerd	Allen	Stemt nu	Stemde
		PvdA	PvdA nu niet
Verbeterd	27%	44%	21%
Neutraal	41%	46%	36%
Verslechterd	32%	10%	43%
Totaal	100%	100%	100%

Een derde van de Nederlanders geven aan dat ze in hun eigen omgeving gemerkt hebben dat de economie in Nederland verbeterd is. Het meest wordt dat gemeld door VVD-kiezers, het minst door PVV-kiezers.

Heeft u in uw eigen omgeving gemerkt dat de economie in Nederland verbeterd is?

verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Ja, was duidelijk te merken	7%	4%	21%	5%	14%	14%	1%	3%	5%
Ja, kon ik wel wat van merken	28%	13%	42%	48%	46%	36%	18%	38%	25%
Nee, heb ik niet gemerkt	65%	83%	37%	47%	40%	50%	81%	59%	70%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

verticaal gepercenteerd	Allen	Stemt nu	Stemde
		PvdA	PvdA nu niet
Verbeterd	7%	14%	5%
Neutraal	28%	36%	24%
Verslechterd	65%	50%	71%
Totaal	100%	100%	100%

De basis van de verbetering van de economie in Nederland wordt door kiezers van de verschillende partijen ook aan verschillende oorzaken toegeschreven. Kiezers van VVD en PvdA noemen vooral de regering. SP en GroenLinks kiezers vooral de ontwikkelingen van de wereldeconomie.

Waar denkt u dat de verbetering van de economie in Nederland vooral aan toe te schrijven is?

verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Het beleid van de Nederlandse regering	14%	2%	43%	19%	21%	37%	5%	9%	1%
De ontwikkelingen van de wereldeconomie	31%	29%	12%	37%	31%	12%	42%	46%	34%
De inspanningen van de inwoners van Nederland	15%	28%	3%	14%	3%	3%	16%	8%	26%
Alle drie in gelijke mate	24%	12%	39%	24%	43%	44%	13%	27%	24%
Geen van deze	12%	24%	2%	5%	2%	1%	21%	4%	13%
Weet niet/geen antwoord	5%	5%	1%	0%	0%	3%	4%	6%	2%
Totaal	101%	100%	100%	99%	100%	100%	101%	100%	100%

Het sociaaleconomisch beleid van de regering is volgens de kiezers het meest beïnvloedt door de VVD. De PvdA wordt beduidend minder genoemd.

Welke partij heeft volgens u het meeste invloed gehad op het sociaaleconomisch beleid van de regering de afgelopen 4 jaar?

<i>verticaal gepercentageerd</i>	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
VVD	41%	32%	68%	51%	44%	12%	36%	51%	31%
PvdA	6%	5%	2%	5%	4%	32%	3%	8%	2%
VVD en PvdA in gelijke mate	24%	19%	24%	18%	37%	52%	16%	29%	28%
Oppositiepartijen	16%	25%	3%	16%	9%	1%	24%	7%	25%
Weet niet/geen antwoord	13%	19%	3%	10%	5%	3%	21%	5%	14%
Totaal	100%	100%	100%	100%	99%	100%	100%	100%	100%